

**ZESTAW ZABAW I ĆWICZEŃ
LOGOPEDYCZNYCH**

Zebrała i opracowała: mgr Beata Wiktorowicz

Prawidłowe kształtowanie się i rozwój mowy dziecka stanowi podstawę kształtowania się i rozwoju jego osobowości. Dzięki rozumieniu mowy dziecko poznaje otaczający go świat, dzięki umiejętności mówienia jest w stanie wyrazić swoje uczucia i spostrzeżenia. Jeśli proces rozwoju mowy dziecka przebiega prawidłowo, prawidłowo przebiega też proces myślenia, gdyż oba te zjawiska łączą się ze sobą bardzo ściśle. Wraz z bogaceniem zasobu słownikowego w pojęcia abstrakcyjne rozwija się także myślenie abstrakcyjne.

Kształtowanie się i rozwój mowy ma również ścisły związek z rozwojem społecznym, gdyż częste kontakty werbalne dziecka z otoczeniem przyspieszają ten rozwój, doskonaląc wymowę, bogacąc słownictwo, ucząc prawidłowego stosowania zasad gramatycznych, właściwego posługiwania się melodią, akcentem i rytmem mowy, które to składniki stanowią prawidłowy obraz mowy.

Głównym środowiskiem wychowawczym dziecka w wieku 3-7 lat jest rodzina, jej dopełnieniem – przedszkole. Przedszkole stwarza każdemu dziecku zespół odmiennych warunków od tych, które poznało w domu.

Praca nad prawidłową wymową dziecka w przedszkolu nie może być jedynym zadaniem w kształtowaniu jego mowy, musi ona zająć odpowiednie miejsce w całokształcie zabiegów wychowawczo-dydaktycznych. Powinna się ona ściśle wiązać z pracą nad wzbogacaniem słownictwa, z wdrażaniem dziecka do stosowania prawidłowych form gramatycznych, prawidłowej budowy zdania, rozwijaniem umiejętności wiązania zdań w dłuższą wypowiedź. Dlatego do głównych zadań przedszkola w zakresie wychowania umysłowego należy jednocześnie rozwijanie mowy i myślenia.

Realizacji powyższego zadania służyć mogą różnorodne zabawy i ćwiczenia wspomagające ten rozwój. Oto propozycje niektórych z nich, które zebrałam i prowadziłam z dziećmi młodszymi i starszymi podczas zajęć:

➤ **Zabawa pt. „Baba w buzi”.**

Zabawa ta ma pomóc dzieciom w znalezieniu własnych „dróg” w buzi. Prowadząca czyta tekst, a dzieci wykonują określone ruchy językiem:
„ Pewnego dnia baba, która mieszka u każdego w buzi, robiła wielkie porządki. Najpierw umyła dokładnie ściany (przesuń język w stronę policzków – po stronie wewnętrznej). Potem umyła sufit (język przesuwają się do podniebienia). Podłoga też była bardzo brudna, więc umyła ją bardzo dokładnie (język przesuwają się w kierunku dolnych dziąseł). Okna też musiały zostać umyte. Najpierw umyła ich stronę zewnętrzną, a potem od środka (język wędruje po stronie zewnętrznej zębów, a potem po ich stronie wewnętrznej). Część okien była otwarta (szczyrby po wypadniętych zębach) i ich nie umyła. Potem myła schody w przedsionku (język przesuwają się w stronę dolnej wargi i wysuwają na brodę). Komin też musiał zostać wyczyszczony (język wysuwają się w kierunku wargi górnej i nosa). Na koniec wytrzepała dywany (wyciągnij język, pochyl głowę w dół i nią potrząśnij). W ten sposób dom został wysprzątnięty.”

➤ **Zabawa pt. „Leniuszek” (doskonalenie umiejętności ziewania).**

Historyjka o chłopcu, który nic nie chciał robić, tylko przez cały czas ziewał:
„Był kiedyś chłopiec, który ciągle się nudził. Nie chciał pomagać mamie, sam się ubierać, sam jeść, myć zębów, tylko siedział i nudził się, a przez to nudzenie ciągle chciało mu się ziewać .... (dzieci naśladują czynność ziewania). Chłopiec leniuszek nie chciał również bawić się z kolegami w przedszkolu, nie budował z nimi domków, nie sprzątał zabawek, tylko ziewał .... , bo się nudził. Kiedy dzieci w czasie spaceru

zrywały kwiatki na pobliskiej łące, leniuszkowi nie chciało się schylać, więc zawsze szedł na końcu i ziewał .... Po powrocie ze spaceru przedszkolaki rysowały to , co widziały na wycieczce, a kartka leniuszka była pusta, bo nic nie mógł sobie przypomnieć, więc dalej nudził się i ziewał .... A wieczorem, kiedy szedł spać, był tak zmęczony tym ziewaniem i leniuchowaniem, że też ziewał ....”

➤ **Zabawa pt. „ Języczek na defiladzie”.**

Język „ maszeruje jak żołnierz na defiladzie” – ruchy energiczne, zdecydowane:

- na raz-czubek języka na górną wargę,
- na dwa-czubek języka do lewego kącika ust,
- na trzy-czubek języka na dolną wargę,
- na cztery-czubek języka do prawego kącika ust.

➤ **Zabawa wyliczanka:** „*Jestem wesoły Maciek, zabawek przyjaciel. Chcę zaprosić do koła zabawkę co: .... woła*”. Dzieci siedzą w kole. W środku koła znajdują się zabawki. Prowadząca zabawę wybiera jedno dziecko, które powtarza wierszyk i wybiera jedną zabawkę naśladowując jej odgłos, np.: bim-bam-bom (pajacyk), ma-ma (lalka), hau-hau (piesek), itd.

➤ **Śpiewanie melodii znanej piosenki na podanej samogłosce**, np.:

- na „a”- „*Wlazł kotek na płotek...*”
- na „e”- „*Stary niedźwiedź mocno śpi...*”
- na „o”- „*Mam chusteczkę haftowaną...*” , itp.

➤ **Zabawa ortofoniczna pt. „Głosy zwierząt”.**

Uczestnicy zabawy otrzymują ilustrację zwierzęcia i cyfrę (od 1 do 10), którego mają naśladować. Zabawa polega na powtarzaniu odgłosów zwierząt tyle razy, ile wskazuje cyfra, np.:

- Obrazek kaczki i cyfra 1 -- kwa,
- Obrazek psa i cyfra 2 – hau, hau,
- Obrazek kota i cyfra 3 – miau, miau, miau, itd.

➤ **Zabawa w rybaka.**

Na środku sali znajduje się „staw z rybami”. Prowadząca wybiera kilka dzieci, którym wręcza wędki (kijek ze sznurkiem zakończony magnesem) i proponuje, aby złowiły jedną rybkę (rybki z lekkiego papieru, na których wpięty jest spinacz od strony głowy). Dzieci starają się złowić rybkę na wędkę i odczytać na niej wyraz podzielony na sylaby, np. : płot – ka , re – kin, sar – dyn – ka, itp.

➤ **Ćwiczenia oddechowe:**

- puszczanie baniek mydlanych,
- dmuchanie na gorącą zupę,
- nadmuchiwanie balonów,
- chuchanie na zmarznięte dłonie,
- zdmuchiwanie nasion mlecza,
- naśladowanie szumu wiatru na głosce „sz...”,

- naśladowanie różnego rodzaju śmiechu, np. ha ha, hi hi, he he, ho ho,
- wprawianie w ruch wiatraczków: do zabawy można wykorzystać dwa wiatraczki lub jeden; zawodnicy dmuchają w wiatraczki – zwycięża ten, którego wiatraczek dłużej będzie się kręcił,
- zdmuchiwanie świeczki : dorosły trzyma w dłoni zapaloną świeczkę, dziecko silnym dmuchnięciem stara się zgasić świeczkę; jeżeli mu się to uda, dorosły ponownie zapala świeczkę, oddalając ją równocześnie o około 5-10 cm,
- unoszenie piórek w powietrzu, waty, śnieżynek z bibułki (jak najdłuższe utrzymanie w powietrzu),
- „dmuchany obrazek” (specjalne flamastry do dmuchania),
- „łowienie rybek” z cieniutkiej bibuły przez słomkę lub popcornu (kto najwięcej wyłowi na czas lub kto to zrobi najszybciej),
- długie wymawianie głoski „s” : dzieci siedzą w siadzie skrzyżnym; po wykonaniu głębokiego wdechu nosem wykonują wydech ustami z jak najdłuższym wymawianiem głoski „s”,
- wyścigi łódek: do dwóch wanienek napełnionych wodą wkładamy dwie łódki wykonane z papieru; w zabawie zwycięża ten zawodnik, którego łódka najszybciej przepłynie z jednego końca wanienki w drugi,
- dmuchanie na szarfę : dzieci siedzą w siadzie skrzyżnym, trzymając w jednej dłoni szarfę tak, aby jej wolny koniec wisiał przed ustami; wykonują wdech nosem, a następnie silne dmuchnięcie na szarfę, aby poruszała się,
- dmuchanie piłeczki na czworakach : dzieci stoją na czworakach, przed nimi stoją piłeczki do tenisa stołowego; chodzenie po sali na czworakach-dmuchiwanie w piłeczkę przed sobą,
- piłeczka dmuchana na stole : dwoje dzieci klęczy przy stoliku po jego przeciwnych stronach; na środku stołu jest narysowana linia-środek boiska, na niej leży piłeczka do tenisa stołowego; dzieci silnymi dmuchnięciami starają się przetoczyć piłeczkę na stronę przeciwnika, tak aby spadła ze stołu,
- dmuchany slalom : na podłodze są ustawione w szeregu klocki (3 – 5), przed pierwszym leży piłeczka do tenisa stołowego; dziecko stoi przy piłeczce, trzymając w dłoniach rurkę o średnicy ok. 1 cm i długości ok. 1 m; dziecko silnymi dmuchnięciami przez rurkę toczy piłeczkę slalomem między klockami.

➤ **Zabawa z piłką pt. „Dokończ wyraz”.**

Prowadząca podchodzi do każdego dziecka i rzuca do niego piłkę mówiąc sylabę . Zadaniem dziecka jest dopowiedzieć kolejną sylabę, aby utworzyła ona wyraz, np.:

- sza-.... (fa)
- ku-.... (bek)
- wą-.... (sy)

➤ **Zabawa pt. „Tańczące sylaby”.**

Nauczyciel przygotowuje zestaw wyrazów (bez wiedzy dzieci) i dzieli je na sylaby. Poszczególne sylaby przydziela dzieciom. Dzieci zapamiętują sylabę i

na żądanie głośno ją powtarzają. Można rozdzielić sylaby w ten sposób, by chłopcy mieli sylaby początkowe, a dziewczynki końcowe. Rozpoczynamy zabawę taneczną. Partnerzy dobierają sobie takie partnerki, których sylaba połączona z sylabą partnera utworzy sensowny wyraz. Najwięcej skorzystają z zabawy te dzieci, które najszybciej dobiorą się w pary. Na koniec wyrazy się przedstawiają.

➤ **Zabawa pt. „Dokończ rymowanek”.**

Zabawa polega na dokończeniu znanego dzieciom powiedzenia, np.:

- lata **osa** koło .... (nosa)
- lata **bąk** koło .... (rąk)
- ryby **pływają**, ptaki .... (śpiewają)
- przyszła **koza** do .... (woza)
- **Agata** podłogę miotłą .... (zamiata)
- **sowa** to mądra .... (głowa)
- zrobmy **koło**, będzie .... (wesoło) , itp.

➤ **Zabawa artykulacyjna pt. „Długie głoski”.**

W zabawie biorą udział dzieci z poprawną wymową danej głoski. Prowadząca przydziela kolejnym uczestnikom głoski, których artykulację można wydłużać, np.: i, a, e, y, o, u, r, m, n, f, s, z, ś, ź, sz, ż, itp. Zadaniem dzieci jest kilkakrotne wypowiedzenie głoski na wydechu. Zabawa może być prowadzona w formie konkursu (kto wypowie najdłużej). Do pomiaru czasu artykulacji można wykorzystać sekundnik przy zegarku lub stoper.

➤ **Zabawa pt. „Łamaniec językowy”.**

Dzieci powtarzają za prowadzącą zdania, znane powiedzenia, np.:

- *W Szczepreszynie chrząszcz brzmi w trzcinie.*
- *W czasie suszy szosa sucha.*
- *Król Karol kupił królowej Karolinie korale koloru koralowego.*
- *Wyścigowa wyścigówka wyścignęła wyścigową wyścigówkę na torze wyścigowym.*
- *Ene due rabe połknął bocian żabę, a żaba Chińczyka, co z tego wynika?*
- *Dzięcioł stuka w lesie, pewnie jeść mu chce się.*
- *Entliczek-pentliczek czerwony stoliczek, a na tym stoliczku pleciony koszyczek.*
- *Gdy jest jesień, to misiom spać chce się.*
- *Płynie, wije się rzeczka jak błyszcząca wstążeczka.*
- *Ęk, pęk – balon pękł. A z balona wyszła wrona, bardzo mądra i uczona.*
- *Czarna krowa w kropki bordo gryzła trawę kręcąc mordą.*

➤ **Zagadki słuchowe pt. „ Czyj to głos?”**

Zabawa polega na odgadnięciu odgłosów nagranych na taśmie magnetofonowej lub płycie kompaktowej, np. zwierząt i ich naśladowaniu.

- **Zabawa słuchowa pt. „Ciuciubabka szuka głoski”.**
Dzieci dzielimy na kilka grup ; każdej grupie podajemy inną głoskę, którą będzie powtarzać głośno w czasie zabawy. Jedno dziecko jest ciuciubabką. Ciuciubabka stara się złapać jedno dziecko z grupy powtarzającej głośno głoskę, którą nauczycielka poleciła odnaleźć. Złapane dziecko zostaje ciuciubabką i zabawa zaczyna się od nowa.

- **Zabawa pt. „Kto tak mówi?”.**
Do zabawy będą potrzebne cztery ilustracje przedstawiające różne wyrazy twarzy człowieka: smutnego, zdziwionego, radosnego, uczuciowo obojętnego. Nauczycielka wymawia zdanie, wyrazy i głoski z różnym zabarwieniem uczuciowym. Dzieci szukają odpowiednich wyrazów twarzy. Na początku mogą obserwować twarz nauczyciela, potem nie. Wygrywa to dziecko, które popełniło najmniej błędów.

- **Zabawa pt. „ Cudowny mim”.**
Prowadząca wypowiada bez fonii, np. pojedynczą samogłoskę, sylabę lub prosty wyraz, a dzieci je odgadują z ruchu warg.

- **Zabawa pt. „ Zjadacz nici”.**
Uczestnik zabawy ma za zadanie wciągnąć do ust wiszącego na nitce cukierka. Zabawa może być prowadzona w formie konkursu – kto szybciej wciągnie cukierka.

- **Rymowanki, wyliczanki:**

*Lata ptaszek po ulicy,
zbiera sobie garść pszenicy,
a ja sobie stoję w kole
i wybieram kogo wolę ...*

*Fik , mik, fik , mik
nie potrzeba sznurka.
Mały, wesoły pajacyk
skacze jak wiewiórka.*

*Tutaj łąka, tam biedronka,
idzie niebem śpiew skowronka.
Tutaj bazie, a tam bzy,
a do środka idziesz ty ...*

*Aniołek, fiołek, róża, bez.
Konwalia, balia, wściekły pies!*

*Wpadła bomba do piwnicy,
napisała na tablicy:
S – O – S jakie imię twoje jest?*

*Na wysokiej górze
rosło drzewo duże,
nazywało się: Aplipaplibitembłał.
Kto tego słowa nie wypowie
w kącie będzie stał!*

*W pokoiku, na stoliku
stało mleczko i jajeczko.
Przyszedł kotek, wypił mleczko,
a ogonkiem stłukł jajeczko.
Przyszła pani, kotka zbita,
a skorupki wyrzuciła.
Przyszedł pan, kotka schował,
a złą panią po-ca-ło-wał...*

*Wiosna, lato, jesień, zima-
zimą bałwan rondel trzyma.
A w tym rondlu same dziury,
widać przez nie cztery chmury!
Raz – dwa – trzy, wychodź ty!*

*Ryba wpadła raz do wody,
chciała kupić zimne lody.
Lodów w stawie nie kupiła,
lecz się za to przeziębła.
Raz – dwa – trzy, wychodź ty!*

➤ **Zabawa w wyrażanie życzeń.**

Nauczyciel wraz z jednym dzieckiem budują ze swoich ramion „most”.
Pozostałe dzieci trzymają się za ręce i przechodzą pod mostem śpiewając:

*„Każdy ma jakieś marzenie,
nic nie kosztuje życzenie.
Sylaby znam,
Więc powiem wam ...”*

Teraz most opada w ten sposób, że jedno z dzieci zostaje schwyte. Dziecko to życzy sobie czegoś, a życzenie to musi zostać wyrażone sylabami. Jeżeli podział na sylaby sprawia komuś dziecku kłopot, to pomagamy mu. Dziecko odpowiada więc: „*Ja chcę mieć ...*” (np.: ro – wer), po czym wszyscy mówią: „*Chcesz mieć ro – wer?*” Potem wszyscy śpiewają:

*„Zachowuj się grzecznie (dwa klaśnięcia)
i czekaj do Gwiazdki.”*

Most unosi się i dziecko zostaje uwolnione. Zabawa powtarza się od początku.

➤ **Zbadaj tajemnicę mowy.**

Zadaniem dzieci jest produkowanie dźwięków mowy i równocześnie zastanawianie się, jaki narząd mowy jest przy danym dźwięku wykorzystywany. W ćwiczeniu tym poleca się wykorzystać lusterka (po jednym dla każdego dziecka), aby dzieci mogły widzieć swoje usta.

p-b-m Obserwuj wargi.

p-m Sprawdź, którędy wylatuje powietrze (ustami, nosem).

s-p Sprawdź, w jaki sposób powietrze wydostaje się na zewnątrz (równomiernie czy w formie wybuchu).

p-k Sprawdź, co przeszkadza powietrzu wydostać się na zewnątrz (wargi, język).

p-k Sprawdź, w którym miejscu powietrze napotyka na przeszkodę (z przodu czy w tyle jamy ustnej).

p-b, t-d, k-g, s-z Głoska dźwięczna czy bezdźwięczna (przyłóż palce do krtani przy uszach i słuchaj).

o-i Obserwuj układ ust (zaokrąglone czy nie) oraz położenie języka. Czy język może być w dowolnym miejscu buzi, kiedy mówisz te dźwięki?

i-u Jak wyżej. W jaki sposób zmienia się dźwięk, gdy język przesunie się w inne miejsce?

Należy wykonywać to ćwiczenie w kilku etapach, biorąc za każdym razem tylko kilka dźwięków. Zaczynamy zawsze od dźwięków najwyraźniej ze sobą kontrastujących.

➤ **Zabawy ćwiczące ruchy szczęk**

- **Szuflada.** Mocne wysuwanie szczęki do przodu i cofanie do pozycji wyjściowej (nie stosować przy przodozgrzyzie).
- **Krokodyl.** W trakcie zabawy w naśladowanie różnych zwierząt, krokodyla możemy zobrazować ruchami szczęk – szeroko otwarta buzia z uwidocznionymi zębami wykonuje „kłapanie paszczą”.
- **Zarłok.** Ten sam ruch można ubarwić opowieścią o człowieku, który chciał zjeść wszystko, co spotkał. W takim przypadku ruchy szczęk nie uwidaczniają zębów – jak przy bezgłośnym „am”.
- **Na pastwisku.** Dzieci naśladowują żucie trawy przez krowy, wykonując ruchy zamkniętymi wargami we wszystkich kierunkach. Zabawę można łączyć chodzeniem na czworakach i ćwiczeniami dźwiękonaśladowczymi.
- **Śpiewak.** Dzieci słuchają nagrania lub śpiewu utworu wokalnego z długimi wokalizami, otwierają szeroko buzie naśladowując śpiewaka. Język leży nieruchomo na dnie jamy ustnej. Czubek dotyka dolnych zębów. Gdy nauczyciel nagle przerywa utwór, dzieci szybko zamykają buzie.

➤ **Zabawy ćwiczące ruchy warg**

- **Sekret** – nic nie powiem. Dzieci mocno zaciskają rozciągnięte wargi. Tu wskazana opowieść o dziewczynce, która mocno strzegła jakiegoś sekretu i na

kolejne pytania różnych spotkanych osób odpowiadała „nic nie powiem” i zaciskała wargi.

- **Ćwiczmy uśmiechy.** Dzieci maksymalnie oddalają kącki ust od siebie pokazując zęby (zęby trzonowe zaciśnięte). Można opowiedzieć o konkursie zwierząt na najpiękniejszy uśmiech itp.
- **Rybka.** Dzieci powolnie otwierają i zamykają wargi tworzące kształt koła: jakby bezgłośnie mówiły „po”.
- **Całuski.** Przesyłanie sobie nawzajem całusków. Nauczyciel zwraca uwagę, czy przy głośnych cmoknięciach w powietrze wargi są ściągnięte „w ryjek”.
- **Zły pies.** Dzieci szczerzą zamknięte zęby obnażając je tak, aby dziąsła były widoczne. Mogą temu towarzyszyć złowrogie warczenia. Nauczyciel może wymyślić też opowieść o złym psie, w trakcie, której dzieci naśladują jego warczenie
- **Króliczki.** Dzieci ściskają i wysuwają wargi mocniej niż przy [u], potem przesuwają tym „pyszczkiem” w prawą i lewą stronę: należy zwracać uwagę, by nie ruszały szczęką, a tylko wargami, choćby ich ruchy były minimalne. Pozycja, jak przystało na królika – kuczna. Inną miną królika z zakresu ćwiczeń warg jest zagryzanie dolnej wargi górnymi zębami lub – trudne! – unoszenie wargi górnej przy zaciśniętych szczękach, aby widoczne były tylko zęby górne. Utrzymując taką minę można „pokicać” jak króliki.
- **Koty.** Przy zabawie ruchowej, naśladując ruchy kota, dzieci mogą trzymać między wargami, (ale nie zębami) plastikowe słomki – wasy. Dla utrudnienia ćwiczenia zwiększamy ciężar słomek, obciążając ich końce plasteliną. Tę zabawę w koty można łączyć z ćwiczeniami języka – koty się oblizują, zlizują mleko z miseczek – dłoni, mlaskają, ziewają.
- **Konik i woźnica.** Dzieci w parach biegają po sali w rytm melodii. W przerwach między akompaniamentem koniki parskają, a woźnica cmoka by konik biegł dalej. Inna wersja bez akompaniamentu - koniki kłaskają, naśladując odgłos kopyt, woźnica woła prrr.
- **Usta zaglądną do brzucha.** Dzieci wciągają usta w głąb jamy ustnej.
- **Zawody.** Dwoje dzieci stojących naprzeciw siebie trzyma kartkę papieru między wargami (nie zębami) i każde ciągnie w swoją stronę. Inna konkurencja – dzieci na wyścigi zjadają z talerzyka chrupki, posługując się tylko wargami.
- **Smutny i wesoły pajac.** Dzieci próbują na sygnał naśladować minę wesołego i smutnego pajaca (uśmiech i „podkówka”). Dobrze jest posługiwać się przy tym schematycznymi ilustracjami.
- **Ptaszki.** Jeśli naśladujący zwierzęta, w serii mogą wystąpić też ptaszki, które robiąc dzióbek (wargi mocno ściągnięte i wysunięte do przodu, silniej niż przy [u] lekko go otwierają, jak po ziarenko, gwizdzą „fiu, fiu” i naśladują dziobanie tym wysuniętym „dzióbkiem”.
- **Baloniki.** Dzieci nabierają dużo powietrza i zatrzymują je w wydętych policzkach. Na hasło „pęk!” – przekłuwają palcami balonik. Słychać odgłos pęknięcia

➤ Zabawy ćwiczące ruchy języka

- **Malarz.** Dzieci naśladują malarza, który pędzlem maluje różne kształty. Język to pędzel. Nauczyciel daje hasło do zabawy, np.: „kropki” – dzieci naśladują malowanie czubkiem języka kropek. Za chwilę zmiana wzoru na kreski, kółeczka itp.

- **Sufit** – podłoga. Znana zabawa w wersji wykorzystującej zamiast palca – język. Inna wersja „okno – drzwi”, gdy dzieci siedzą jednym bokiem w kierunku drzwi, a drugim w kierunku okna. Zabawy ćwiczą trudny ruch kierowania języka do góry i w stronę kącików ust.
- **Kotki**. W połączeniu z poprzednim ćwiczeniem o tej samej nazwie – kotek oblizuje się (czubek języka okrąża szeroko otwarte wargi), mlaska, naśladuje zlizywanie mleka z talerzyka itp. E. Achajska proponuje, by dzieci naśladowały kotka w czasie słuchania wiersza „Chory kotek” po każdej wymienionej potrawie
- **Zzajany piesek**. Dzieci naśladują zmęczonego psa, który oddycha głośno, z językiem mocno wysuniętym na brodę. Opowiadając dzieciom o psie można wplatać elementy z innych ćwiczeń – pies je, zlizuje językiem, szczyrzy zęby, gryzie coś, ziewa, mlaska itp.
- **Czyszczenie zębów**. Język czyści (dzieci szorują czubkiem języka) po kolei zęby górne od strony wewnętrznej, a następnie zęby dolne, też z obu stron. Tę zabawę łączymy z ćwiczeniami mięśnia okrężnego ust naśladującymi płukanie buzi wodą. Dzieci nabierają powietrz w policzki „przelewają” je kilkakrotnie z jednej strony na drugą i wypuszczają. Toaleta zakończona.
- **Liczenie zębów**. Dzieci, tak jak przy liczeniu jakichś przedmiotów, dotykają czubkiem języka kolejnych zębów. To samo można robić na polecenie „sprawdźcie, czy macie wszystkie (nowe) zęby” bądź „sprawdźcie językiem, czy nie macie dziurek w zębach”.
- **Broda i wąsy**. Dzieci sprawdzają językiem, wyciągając go mocno w górę i w dół, czy nie rośnie im broda i wąsy.
- **Małpa**. Zabawa z serii naśladowania zwierząt. Dzieci wprowadzają język między górną wargę i górne zęby lub między dolną wargę a dolne zęby. Z taką miną biegają i skaczą jak małpki.
- **Jaszczurka**. Kilka płatków kukurydzianych leży na talerzyku. Dziecko ma je wszystkie zebrać posługując się tylko czubkiem języka. Na ilustracji pokazujemy dzieciom długie języki jaszczurek (ewentualnie węża lub żaby).
- **Cukierek**. Dzieci wypychają raz jeden, raz drugi policzek ostrym czubkiem języka, udając, że trzymają w buzi landrynkę. Kolega może sprawdzić twardość „cukierka” dotykając policzek palcem.
- **Język na defiladzie**. Nauczyciel liczy głośno do czterech. Dzieci wykonują energiczne ruchy języka kolejno na górną wargę, do lewego kącika ust, na dolną wargę i do prawego kącika.
- **Podrap się po podniebieniu**. Po wyjaśnieniu dzieciom, gdzie jest podniebienie, pokazujemy, jak czubek języka delikatnie je „drapie”.
- **Sztuczki**. Robimy z języka „łyżeczkę” (unoszenie przodu i boków języka), „rurkę”, przez którą można wydychać powietrze „górkę” (czubek języka zaczepiony o dolne zęby, środek się wybrzusza).

➤ **Zabawy ćwiczące podniebienie miękkie**

- **Chory miś**. Nauczyciel opowiada o chorym misiu. Dzieci ilustrują to opowiadanie, kaszlaniem przy wysuniętym na brodę języku, kichaniem i wreszcie chrapaniem na wdechu i wydechu, gdy chory miś zasypia po przyjęciu leków.
- **Przeciągi**. Dzieci szeroko otwierają buzie i w takiej pozycji próbują wciągać powietrze nosem, a wypuszczać ustami.

Podczas wykonywania wymienionych ćwiczeń zawsze nauczyciel najpierw demonstruje ruchy aparatu artykulacyjnego, nadając im zabawową treść, a następnie dzieci je naśladują. E. Achajska proponuje, by, gdy wyćwiczmy już wiele ruchów, przeprowadzać zabawę w „żywe” lustro. Dwoje dzieci stoi naprzeciw siebie. Jedno samodzielnie wykonuje jakąś minę (jedną z poznanych wcześniej lub wymyśloną), drugie dziecko je naśladuje. Następnie zamieniają się rolami. Można też prosić wybrane dziecko, by poprowadziło gimnastykę buzi.

Przedstawione zabawy można dowolnie łączyć z różnymi opowiadaniem. Szczególnie wdzięcznym tematem są zwierzęta, które przecież w większości oblizują się, mlaskają, parskają, dyszą, itp. Wiele zależy od naszej pomysłowości i fantazji. Nierzadko same dzieci znajdują nowe pomysły.

BIBLIOGRAFIA:

- G. Demel, *Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola*, Warszawa 1994, WSiP.
J. Kania, *Ćwiczenia usprawniające motorykę narządów mowy*, W-wa 1990, WSiP.
S. Owczarek, *Gimnastyka przedszkolaka*, Warszawa 2001, WSiP.
B. Rocławski, *Poradnik fonetyczny dla nauczycieli*, Warszawa 1986, WSiP.
M. Tornéus, G.-B. Hedström, I. Lundberg, *Rozmowy o języku. Zabawy i ćwiczenia*, Gdańsk 1993, Zakład Logopedii Uniwersytetu Gdańskiego.
E. Sachajska, *Uczymy poprawnej wymowy*, Warszawa 1987, WSiP.
B. Sawa, *Dzieci z zaburzeniami mowy*, Warszawa 1990, WSiP.

Zebrała i opracowała: mgr Beata Wiktorowicz